

Magistrát mesta Trenčín
Obligácie
1560 – 1850

Opis na úrovni fondového oddelenia

kód	názov kódu v AJ	obsah	Názov kódu v SJ
3.1.1.	Reference kode	SK_1570_15107_7	Referenčný kód
3.1.2.	Title	Magistrát mesta Trenčín. Obligácie	Názov jednotky opisu
3.1.3.	Date(s)	1560 – 1850	Časový rozsah
3.1.4.	Level of desription	Fondové oddelenie	Úroveň opisu
3.1.5.	Extent and medium of the unit o description (quantity, bulk, or size)	0,6 bm	Rozsah a nosič jednotky opisu (množstvo, rozsah alebo veľkosť)
3.2.2.	Administrative history	<p>Obligácie, čiže dlžobné úpisy, zaručovali veriteľovi možnosť vymáhať svoje pohľadávky, prípadne aj súdnou cestou. V prípade nezaplatenia dlhu, mohol veriteľ podať žalobu na dlžníka a na základe rozsudku súdu nehnuteľnosti dlžníka boli exekvované v prospech veriteľa.</p> <p>Úroky boli prirodzenou súčasťou pôžičky. Ich výšku limitovali dekréty Ferdinanda III. z roku 1647 dekrét Karola VI. z roku 1715. Tieto povoľovali veriteľovi prijať z uloženého kapitálu spravodlivý úrok 6 %. Veriteľ, ktorý bral vyššie úroky bol považovaný za úžerníka. Úroky sa nedali vymáhať, ak v dlžobnom úpise neboli záväzne dané a nebol určený termín ich platenia a ani žalobe nepredchádzalo súdne napomenutie k ich plateniu. Spory týkajúce sa dlhov sa riešili aj v ústnom alebo krátkom súdnom procese.</p>	Dejiny správy pôvodcu

		<p>Odôvodňovalo sa to potrebou znížiť výdavky, ktoré pri malých sumách, o ktoré sa viedol spor, často prevyšovali spornú dlžnú sumu. Ústny proces sa viedol pri dlhoch neprevyšujúcich 60 zlatých. V mestách ich riešil richtár a dvaja senátori. Podľa článku XI z roku 1840 sa rozšíril ústny proces na pohľadávky do 200 zlatých.</p> <p>Veriteľ si mohol poistiť vyplatenie svojej pohľadávky tým, že si ju dal intabulovať – zapísať do zvláštného protokolu - vložiť do pozemkovej knihy.</p> <p>Karol VI. vo svojom druhom dekréte z roku 1723, článok 107 upravuje, že akékoľvek dlhy, kdekoľvek a kýmkoľvek dohodnuté, sa majú zaprotokolovať a intabulovať v tých stoliciach a mestách, kde sa nachádzajú majetky dlžníkov, ktoré dávajú do záruky. Tieto zaprotokolované dlhy majú pri vymáhaní prednosť pred nezaprotokolovanými.</p> <p>Prax pri vydávaní a používaní obligácií bola taká, že obligáciu vydával dlžník a odovzdal ju do rúk veriteľa. Veriteľ si mohol na základe obligácie dať dlh intabulovať podľa platných zákonov, ako je uvedené vyššie. Ak sa dlh uvedený v obligácii aj s príslušnými úrokmi zaplatil, veriteľ vrátil obligáciu dlžníkovi, lebo preňho už bola bezpredmetná. Dlžník mohol dať dlh extabulovať pred tým istým súdom, pred ktorým bola vykonaná intabulácia. Niekedy sa obligácia po vyplatení dlhu aj znehodnotila tak, že sa urobil na nej zárez v strede alebo zárezy na okrajoch.</p> <p>Ak dlh nebol vyplatený podľa záväzku napísaného v obligácii, veriteľ podal sťažnosť na súd a v krátkom ústnom súdnom procese získal rozhodnutie súdu o vykonaní exekúcie z majetku dlžníka.</p> <p>Podľa dekrétu Leopolda I. z roku 1659, článok 31 a dekrétu Karola VI. z roku 1723, článok 32, paragraf 10 odsúdený dlžník platil súdne trovy.</p> <p>Ak prijal veriteľ obligáciu od mesta spečatenú mestskou pečaťou a podpísanú, aj v prípade, že by senátori použili pôžičku na svoje súkromné potreby, muselo dlh splatiť mesto.</p>	
3.2.3.	Archival history	<p>V súpise dokumentov archívu (elenchu) vypracovanom v roku 1719 bol ponechaný prázdny priečinok 29. Dodatočne však boli do neho doplnené dokumenty týkajúce sa vyplatenia dlhov a úrokov aj s potvrdenkami o zaplatení a obligáciami. Svedčí o tom dodatočný zápis v elenchu o tomto priečinku. Je to prvý údaj o ukladaní obligácií vo zvláštnom priečinku archívu mesta Trenčína.</p> <p>O osobitnom ukladaní obligácií hovorí aj signatúra pri katalogizačnom čísle 398. Je tam zaznačené, že obligácia z roku 1823 bola uložená v prvom fascikli kvitancii (potvrdeniek) a obligácií. Teda vtedy sa ukladali spolu potvrdenky aj obligácie vo zvláštnom fascikli.</p> <p>Obligácie pôžičiek zo sirotskej pokladnice spravoval sirotský otec. Spravoval aj iné obligácie napr. obligácie židovskej náboženskej obce v Trenčíne.</p>	Dejiny fondového oddelenia

		<p>Nie všetky obligácie boli ukladané osobitne, niektoré boli ukladané v súdnych spisoch, ako dôkazový materiál k súdnemu sporu a staršie obligácie sú uložené napríklad aj v oddelení listín mesta Trenčína.</p> <p>Na základe článku 107 z roku 1723 sa začali viesť v Trenčíne knihy intabulovaných dlhov od roku 1756 do roku 1859 bez prerušenia, spolu 12 kníh. Okrem toho je kniha intabulácií z roku 1832 a ďalšia z rokov 1840 – 1843 priložená k pozemkovým knihám mesta Trenčín, ako to nariaďoval paragraf 15 článku XXI z roku 1840.</p> <p>Do roku 1763 sa v knihe intabulovaných dlhov robil len záznam o predloženej obligácii a jej prečítaní na zasadnutí magistrátu. Od roku 1763 sa začal pripájať aj doslovný odpis obligácie v jazyku originálu. Obligácie sú teda zachované dvojmo, v origináli (prípadne overenej kópii) a v odpise v knihe intabulácií. Tu sa dajú zistiť aj prípadné chýbajúce obligácie v skupine tu predkladanej.</p> <p>Knihy intabulovaných dlhov sú uložené v oddelení kníh fondu Magistrát mesta Trenčína a budú spracované osobitne.</p>	
3.3.1.	Scope and contents	<p>Mesto Trenčín začiatkom 18. storočia postihli tri veľké katastrofy: blokáda vojskom Františka Rákociho II., veľký požiar a morová epidémia. Z týchto dôvodov bolo mesto nútené brať si pôžičky. Môžeme sa o tom presvedčiť aj v obligáciách. Mesto nemalo peniaze na platenie daní, na platy zamestnancov a farára a na iné potreby. V obligáciách sa stretáme s pôžičkami mesta na vydržiavanie vojenskej posádky, na nákup vína, chmeľu, na zaplatenie daní, na stavbu mostov, hrádzí a hradieb, na vyplatenie honoráru kráľovskému komisárovi, na nákup liekov počas moru a podobne. Neschopnosť splácať tieto pôžičky sa odzrkadľuje na viacerých ďalších pôžičkách, ktoré si mesto bralo na to, aby splatilo predošlé dlhy. Požičiavalo si od františkánskych kláštorov v Beckove, v Pruskom, v Žiline, od kamaldulského kláštora na Zobore, z fundácií kostolov v Dolných Lelovciach, Nemšovej, Novákoch, Omšení, Oslanoch, Trenčianskej Teplej a v Trenčíne, ale aj od súkromných osôb. Požičiavalo si veľké sumy obyčajne na 6 %-ný úrok.</p> <p>Vyslanci mesta na sneme v Bratislave vydávali obligácie mešťanom Bratislavy, ktorí im poskytlí ubytovanie a vydržiavali ich počas snemu. V priebehu prerušenia snemu vybavovali tiež vyslanci mesta úradné záležitosti vo Viedni a boli tam ubytovaní. Platbu za svoje ubytovanie a vydržiavanie riešili tiež obligáciou.</p> <p>Mesto tiež požičiavalo peňažný kapitál súkromným osobám, najčastejšie zo sirotskej a špitálskej pokladnice a z tržieb za varenia piva. Boli to však oveľa menšie sumy ako potrebovalo samotné mesto.</p> <p>Pôžičky súkromných osôb tvoria väčšinu obligácií. V 19. storočí išlo väčšinou o pôžičky zo</p>	Obsah a rozsah fondového oddelenia

	<p>sirotskej pokladnice mesta Trenčína.</p> <p>Požičiavali si remeselníci na nákup surovín pre svoje remeslo, obchodníci a iní.</p> <p>Do zálohu sa dávali predovšetkým nehnuteľnosti (domy, role, lúky, kopanice), v prípade nižších súm aj hnuťel'né veci najmä z drahých kovov (prstene, perly, retiazky</p> <p>Mesto dávalo určité nehnuteľnosti aj do nájmu. Nájomníci sa zaväzovali platiť nájom. Boli to napríklad obyvatelia Dolnej Súče, ktorí si zobrali do nájmu mestské lúky Za Vysockým, alebo krčmári, ktorí mali v prenájme (árende) krčmy.</p> <p>Dlžníci sa zaväzovali vrátiť dlžnú sumu väčšinou na dohodnutý cirkevný sviatok alebo do konania jarmoku. Niekedy splácali dlh na viac termínov v splátkach. Termín splátky sa dal po dohode zmluvných strán predĺžiť.</p> <p>Medzi obligáciami mesta Trenčína nachádzame aj druh obligácie nazvaný charta bianca. V preklade je to čistý nepopísaný list. Obyčajne bola zložená cez polovicu horizontálne a text bol len na dolnom okraji. V texte sa nepísali okolnosti, ale len skutočnosť, že niekto si požičal od iného peniaze a zaväzuje sa ich splatiť. Horná časť listu bola prázdna, preto má názov charta bianca.</p> <p>Dikcia obligácie (dlžobného úpisu) sa postupne vyvíjala k štandardnej forme. V starších obligáciách nie je záväzok platenia úrokov. Keďže neuvedené úroky sa nemohli vymáhať, neskôr a pravidelne už od 18. storočia je uvedená v obligáciách výška úrokov. V starších obligáciách sa vyskytujú úroky vyjadrené v peniazoch, napríklad zo 100 zlatých bol úrok 6 zlatých. Neskôr už pravidelne bol úrok vyjadrený v percentách.</p> <p>Určitá časť obligácií fondu Magistrát mesta Trenčína je o zálohovaní nehnuteľnosti. Dlžník dával presne pomenovanú nehnuteľnosť do užívania na nejakú dobu alebo na neurčito, kým nevráti veriteľovi dlh, a teda kým si svoju nehnuteľnosť nevykúpi späť. Išlo zrejme o nesolventných dlžníkov, ktorí nemali na zaplatenie úrokov, lebo vtedy sa úroky neplatili. Namiesto úrokov veriteľ užíval nehnuteľnosť dlžníka. Išlo o častú formu zálohovania si majetkov, najmä poľností.</p> <p>Pri požičiavaní si zo sirotských peňazí sa dlžník niekedy podujal na vydržiavanie sirôt, užíval ich majetok z ktorého preto neplatil úrok (interes).</p> <p>Od 18. storočia sa objavuje aj klauzula o výpovednej lehote. Pôžičky, ktoré nemali určený termín vyplatenia, boli niekedy viazané na výpoveď z oboch strán. Buď veriteľ vypovedal pôžičku, alebo dlžník. Od dátumu výpovede plynula výpovedná lehota a až po jej uplynutí sa mohlo vyžadovať vyplatenie dlhu. Obyčajne, najmä u pôžičiek mesta Trenčína, bola výpovedná lehota tri mesiace, ale mohla byť aj dlhšia – polročná, alebo kratšia – mesačná</p> <p>Pre množstvo osôb, ktoré figurujú v obligáciách aj s popisom rodinných vzťahov, možno</p>	
--	--	--

		ich využiť pri genealogickom výskume ako pramene nematričnej povahy.	
3.3.4.	System of arrangement	<p>Skupina obligácií bola vytvorená pravdepodobne z už existujúcej skupiny (v priečinku 29) a dopĺňaná spracovávateľmi Petrom Štibraným, Danicou Hlaváčovou a Vierou Bernátovou-Morišovou, pracovníkmi Okresného archívu v Trenčíne a Štátneho okresného archívu v Trenčíne.</p> <p>Obligácie sa ukladali chronologicky podľa dátumu vydania. Všetky dodatočné zápisy z neskorších rokov sú evidované v katalogizačnom zázname. Viera Bernátová-Morišová dokončila usporadúvanie obligácií a zaradila viaceré obligácie tam, kde mali patriť podľa dátumu vydania obligácie, pretože boli zaradené podľa dátumu dodatočných zápisov. Dodatočné zápisy sa týkali napríklad postúpenia zálohovania dlžníkovej nehnuteľnosti iným osobám v neskorších rokoch, zápisov o vlastníctve nehnuteľnosti v pozemkovej knihe z rokov 1852 – 1854, poznačenia splátok dlhu a podobne.</p> <p>Pri spracovávaní obligácií nebol vyradený ani jeden dokument.</p> <p>Istá časť obligácií sa nachádza aj v súdnych písomnostiach, ktoré ešte nie sú spracované. Budú prístupné spolu so súdnymi záznamami, keďže tvoria súčasť súdnych spisov.</p> <p>Obligácie sú prístupné formou katalógu v aplikácii Bach inventáre. Katalogizačnou jednotkou je jedna obligácia. Aj každá jej kópia alebo koncept tvorí novú katalogizačnú jednotku a to z toho dôvodu, že na kópiách sú rôzne doplnky, ktoré nemusia byť na iných kópiách alebo ani na origináli.</p> <p>Katalogizačný záznam obsahuje dátum vydania obligácie. Ak nebol uvedený, alebo časť s dátumom chýbala, bol dátum doplnený podľa záznamov na dorze alebo v dodatočných záznamoch. Vtedy je dátum vydania v zátvorke. Nasleduje krátky obsah. V kolónke ďalší obsah sú opísané dodatočné záznamy k obligácii. Ďalej nasleduje reč dokumentu a v poznámkach uvádzame diplomatické poznámky – spôsob zachovania, písaciu látku, ktorá je vo všetkých prípadoch papier, spôsob spečatenia, zachovalosť – údaj o prípadnom poškodení, dorzálne poznámky a rozmery v centimetroch.</p> <p>Ak sa dátum nepodarilo zistiť, boli takéto obligácie zaradené na koniec katalógu len s určením storočia. Takýchto dokumentov je 13.</p> <p>Katalóg obsahuje 565 katalogizačných záznamov z rokov 1560 – 1850. Rozsah tejto časti fondu Magistrát mesta Trenčína je 0, 6 bežných metrov. Obligácie sú uložené v šiestich škatuliach.</p>	System usporiadania
3.4.2.	Conditions governing reproduction	Archívne dokumenty možno reprodukovat' so súhlasom archívu podľa podmienok uvedených v jeho bádateľskom poriadku a v súlade s internými predpismi MV SR.	Podmienky vyhotovovania

			reprodukcí
3.4.3.	Language /scripts of material	Latinský.	Jazyk/písmo archívnych dokumentov
3.4.5.	Finding aids	Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Bratislave, pobočka Trenčín, Viera Bernátová: Magistrát mesta Trenčín, Obligácie 1560 - 1850, Katalóg, Trenčín 2009, evid. č. 4760	Vyhľadávacie pomôcky
3.7.1.	Archivist's note	Pozri 3.4.5. Katalogizačné záznamy vypracovala v rokoch 2004 a 2008 Mgr. Viera Bernátová. K čistopisu pomôcky vyhotovenej v roku 2008 vypracovala v roku 2009 úvod a registre. Opis vyhotovila Mgr. Janka Štefaničáková v januári 2022.	Informácia o spracovateľovi a spracovaní
3.7.2.	Rules or conventions	Opis bol vyhotovený podľa ISAD(G): General International Standard Archival Description, Second Edition a metodického pokynu na tvorbu opisov archívnych súborov podľa všeobecného medzinárodného štandardu pre archívny opis ISAD (G) č. SVS-OAR1-2017/002532.	Pravidlá alebo zásady
3.7.3.	Date(s) of descriptions	27. 01. 2022	Dátum vyhotovenia opisu